

נחלקו התנאים, האם אדם יכול להשקות שומרת יבם. רבי יאשיה סובר שאפשר להשקות שומרת יבם שנאמר "איש איש" גם בעל וגם יבם. רבי יונתן סובר ששומרת יבם לא שוטה, אלא רק אשת איש שנאמר "אשה תחת אישה". המשנה סוברת רבי יונתן, שאין לשומרת יבם לשנות מן המים (למרות שיש קינוי).

מבררת הגמרא מה למד רבי יונתן מהמילים "איש איש", ומה לומד רבי יאשיה מהמילים "תחת אישה" (שם כד:):

ורבי יונתן, האי איש איש מאי עביד ליה? מיבעי ליה: לרבות אשת חרש, ואשת שוטה, ואשת שעמום. ורבי יאשיה, האי תחת אישה מאי עביד ליה? מיבעי ליה: להקיש איש לאשה ואשה לאיש.

רבי יאשיה לומד שיש להקיש אשה לאיש, כלומר שדיניהם שווים, אם האשה סומא היא לא שוטה, כמו שאיש איננו משקה שהוא סומא.

רבי יונתן לומד מהכפילות "איש איש" שיש לרבות אשת חרש ואשת שוטה, ואשת שעמום (השבוי בדיכאון ובתמהון לב עיי' ד"ה רש"י ד"ה שעמום). מבאר רש"י מי משקה את הנשים הללו וזה לשונו (ד"ה לרבות):

שב"ד מקנין להן וברייתא היא בשילהי פירקין.

שלושת הבעלים הללו, ב"ד מקנאים בשביל אותם בעלים שלא יכולים לקנא, חרש, שוטה ושעמום (שאינו משים את לבו לקנא).

ויש להבין מדוע מקנאים לבעל שלא מקנא לאשתו לבד? עוד הקשו התוספות שרבי יונתן בעצמו אינו דרוש את המילים "איש איש" אלא סובר שמדברת התורה כלשון בני אדם! וזה לשונם (ד"ה ורבי):

תימה והא איהו דאמר בפ' אלו הנחנקין (סנהדרין דף פה:) גבי איש איש דכי יקלל את אביו ואת אמו קאמר דברה תורה כלשון בני"א ולא דריש ליה לדרשה אחריתי!

בזהר הקדוש מובא סוד הדברים (נשא קבב. מתורגם):

"אִישׁ אִישׁ כִּי תִשָּׁטֵה אִשְׁתּוֹ" וגו'. מה זה לגבי זה. אֵלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "לְמַעַל מַעַל בָּהּ". רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, "אִישׁ אִישׁ", מה זה איש איש, שֶׁהָרִי בְּאֶחָד מִסְפִּיק? אֵלָּא הָרִי פְּרִשְׁוִה, אֲבָל אִישׁ אִישׁ, מִשְׁמַע אִישׁ נֶהוּא אִישׁ, וְקִיָּם פְּסוּק שֶׁכָּתוּב (משלי ה) נְשִׁיתָ מִיָּם מְבוֹרָךְ וגו', אִזּ הוּא אִישׁ בְּעוֹלָם, אִישׁ לְגַבִּי אִשְׁתּוֹ. וּמַעֲלָה בּוֹ מַעַל, הָרִי בְּאֶחָד מִסְפִּיק, לָמָּה נִשְׁמָע? אֵלָּא אֶחָד לְמַעֲלָה וְאֶחָד לְמַטָּה, אֶחָד לְכַנְסָתָ יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד לְבַעֲלָהּ. בְּגִלָּל זֶה, וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ.

כלומר, הכפילות של איש איש, באה לומר שהאשה הסוטה איננה פוגעת רק בבעלה, אלא בכנסת ישראל כולה (ובבורא עולם כמובן). ע"כ אין האחריות הבלעדית של האיש, ומי שאינו יכול תפקד כאיש, כנסת ישראל בשבילו כאיש. משום שבמקום שאין אנשים השתדל להיות איש.

מבאר הבה"ג בהקדמתו למצוות שמצוות שבינו לבינה, כגון קידושין וגירושין הם מוגדרות "מצוות המסורות לציבור". הקשר בין האיש לאשה הוא איננו דבר פרטי בלבד, אלא יש בו חלק השייך גם בכלל. ע"כ אם יש בעיות עמוקות בקשר בין האיש לאשה והבעל בעצמו איננו יכול כפרט לטפל בעניין, אזי ב"ד נציגים של כלל ישראל מקנאים לאיש.

רובד יותר עמוק שמובא בזהר לעיל, שהפגיעה איננה באיש הקשור לכלל, אלא הפגיעה היא גם בכלל עם"י. ומתוך כך יש כוח לכלל להיות שותפים בתיקון הבית הפרטי שלהם, בשביל תיקון עמוק יותר בבית הגדול והקדוש שנקרא שם ה' עליו (וכן אין הדין נמתק אלא בשורשו, שורש כל הבתים הם בבית המקדש).